

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Devarim

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

כ ם׳טפּש

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8969

מִקְרָבָה: (כ) וְהַנְּשֹׂאִים יִשְׁמְעוּ
 וַיִּרְאוּ וְלֹא יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד
 כַּדְּבַר הָרַע הַזֶּה בְּקִרְבָּה: (כא) וְלֹא
 תַחֲוֹם עֵינֶיךָ נַפְשׁ בְּנַפְשׁ עֵין
 בְּעֵין שׁוֹן בְּשׁוֹן יָד בְּיָד רֶגֶל
 בְּרֶגֶל: ס כ (א) כִּי-
 תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל-אִיְבֹהֶיךָ וַרְאִיתָ

(כ) דאמיט דיא איבריגען עם
 הערען, זיך פֿירכטען, אונד
 ניכט מעהר דערגלייכען בעזע
 דינגע פֿאַרנעהמען מעגען בייא
 דיר. (כא) דוא מוסט ניכט
 פֿערשאַנען; דען לעבען גע-
 הערט פֿיר לעבען, אויגע פֿיר
 אויגע, צאהן פֿיר צאהן, האַנד
 פֿיר האַנד, פֿוס פֿיר פֿוס.
 כ (א) ווען דוא געגען דייע
 פֿיינדע צו פֿעלדע ציע-
 העסט, אונד זיעהעסט ראָם
 אונד

סוס

תרגום אונקלוס

ר ש י

עֶבֶד רְבִישׁ מִבֵּינְךָ: (כ) וְדִישְׁתָּאֲרוּן יִשְׁמְעוּן
 וַיִּדְחֲלוּן וְלֹא יוֹסְפוּן לְמַעַבְד עוֹד בְּפִתְחָמָא
 בִישָׂא הַדִּין בֵּינְךָ: (כא) וְלֹא תַחֲוֹם עֵינֶיךָ
 נַפְשָׂא חֲלָף נַפְשָׂא עֵינָא חֲלָף עֵינָא שִׁנְא
 חֲלָף שִׁנְא יָדָא חֲלָף יָדָא רֵיגְלָא חֲלָף רֵיגְלָא:
 כ (א) אַרְי תְּפוּק לְאַחָא קָרְבָּא עַל בְּעַלֵי

מיתות השוא הכתוב אשה לאיש וזוממי אשה
 נהרגין זוממי איש כגון שהעידוה שהרגה
 את הנפש שהללה את השבת נהרגין
 במיתתה שלא מיעט כאן אחותו אלא
 במקום שיש לקיים בהם הומה במיתת
 הבעל: (כ) ישמעו ויראו. מכאן שריכין
 הכרה איש פלוני ופלוני נהרגין על
 שהזמו בבית דין: (כא) עין בעין. ממון
 וכן שן בשן וגומר:

דבך

כ (א) כי תלח למלחמה. סמך הכתוב

יציאת מלחמה לכאן לומר לך שאין מחוסר אבר יולא למלחמה. דבר אחר לומר לך אם עשית
 משפט לדק אתה מוכתם שאם תלח למלחמה אתה נולח וכן דוד הוא אומר עשיתי משפט
 ולדק כל תנוחמי לעושי (תהלים קי"ט): על אויביך. יהיו בעיניך כאויבים אל תרחם
 עליהם

ב א ו ר

על פני כל העם, למען לא יוסיפו לעשות וגו' (ר' חסדאי ור"א): (כא) ולא תחום, אל תאמר
 כיון שלא ילחא עדותם אל הפועל, למה יעשו? אל תעשה כן: נפש בנפש, אם זמם להרגו כרוח,
 יומת: עין בעין וגו', אם רצה לקייבו ממון, לשלם דמי האבר, ככה יתחייב גם הוא, וה"ה
 בדיני ממונות:

בקרבכם

ה מ ע מ ר

כ (א) כי תצא למלחמה, אחרי שדבר משפטו הדינים והעדים וזכר קלת הדינים הראשים,
 הזכיר עתה המכות המוטלות על הבור והם האופטים וראשי העם כאשר כתב הרא"ה,
 והתחיל במכות משוח מלחמה מפני מעלת הכהונה. והנה נתחדש עתה זכרון המלכה הזאת
 שלפי הנראה לא הי' במדבר משוח מלחמה, כי מה יהי' פקודתו? אם להרהיב עוז בנפשו
 להנטיחם שה' הולך עמהם הלא עין בעין נראה אליהם ה' בעמוד ענן הולך לפניו, וגם
 משה עבד ה' בראשם, וכל מלחמותם היו ע"פ ה', ואם להחזיר המופרשים כאן מן המערכה,
 זה אך במלחמת רשות ובמדבר לא הי' רק מלחמת מלכה, ומה שלא הזכירו חז"ל המלכה הזאת
 עם שלש מלות שנלעוו ישראל בניסתן לארץ (סנהדרין דף כ'), אף שגם זו חובת הבור כי
 לא זכר אך המכות התלויות זו בזו לבגזתם כסדר כמו שפי' רש"י שם, אף לא היתה מלות
 משוח

סוֹס וּרְכָב עִם רַב מִמֶּךָ לֹא תִירָא
מֵהֶם כִּי יִהְיֶה אֲלֵהֶיךָ עִמָּךְ
הַמַּעֲלָה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: (ג) וְהָיָה
בְּקִרְבְּכֶם אֶל־הַמֶּלֶחֶמָה וְנִגַּשׁ
הַכֹּהֵן וְדִבֶּר אֶל־הָעָם: (ג) וְאָמַר
אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם
קִרְבִּים הַיּוֹם לַמֶּלֶחֶמָה עַל־

איביכם

תרגום אשכנזי קב

אונד וואגען איינעם פֿאלקעם
דאז צאהלרײַכער איזט אלס
דוא; זא פֿירכטע דײך ניכט
פֿאַר איהנען, דען דער עוויג
גע דײן גאטט דער דײך אויס
מצרים געפֿיהרט האט שמע
העט דיר בייא. (ג) ווען איהר
גון צום שמרײטע העראן נאָ
העט; זא זאלל דער פֿריע
סטער הערפֿארטרעטען, דאז
פֿאלק אנרעדען, (ג) אונד צו
איהנען וואגען: הערע ישראל!
איהר ציעהעט יעצט ווידער

אײ

ר ש י

עליהם כי לא ירחמו עליך: סוס ורכב.
בעיני כלם כסוס אחד וכן הוא אומר
והכית את מדין כאיש אחד (שופטים כ')
וכן הוא אומר כי בא סוס פרעה (שמות
ע"ו): עם רב ממך. בעיניך הוא רב
אבל בעיני אינו רב: (ב) בקרבכם אל
המלחמה. סמוך ללאתכם מן הספר
מגבול ארצכם: ונגש הכהן. המשוח לכך
והוא הנקרא משוח מלחמה: ודבר אל
העם. כלשון הקדש: (ג) שמע ישראל. אמילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע כלבד כדי אתם
שיושע אתכם: על אויביכם. אין אלו אחיכם שאם תפלו בידם אינם מרחמים עליכם אין זו
כמלחמת יהודה עם ישראל שנאמר להלן ויקומו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה
וכל מערומיהם הלבישום מן השלל וילבישום וינעילום ויאכילום וישקום ויסוכום וינהלום בחמורים
לכל כושל וביצאים יריתו עיר התמרים אכל אחיהם וישבו שומרון (ד"ה ב"ח) אלא על אויביכם אתם
הולכים

תרגום אונקלוס

דבבך ורתחוי סוסין רתיבין עם סגי
מנה לא תדחל מנהון ארי יי אלהך מימריה
בסעך דאסקך מארעא דמצרים: (ג) ויהי
במקרבכון לאתחא קרבא ויתקרב בהנא
וימלייל עם עמא: (ג) ויומר להון שמע
ישראל

ב א ו ר

כ (ב) בקרבכם אל המלחמה, סמוך ללאתכם מן הספר וגבול ארצכם: ונגש הכהן, המשוח לכך

ה מ ע מ ר

משוח מלחמה קבוע ואך בלאתם למלחמה היו כריבין למותו, וכן משמע לשון הרמב"ם (בה'
מלכים (פרק ז' הלכה א'), שאמר אחד מלחמת מלחמה ואחד מלחמת רשות ממנין כהן לדבר
אל העם בשעת מלחמה ומושאין אותו בשמן המשחה והוא הנקרא משוח מלחמה ע"כ, הרי שלא
מונה רק בלאתם ללחא. (ואף שח"ל אמרו בסוטה (מ"ג ב') שפינתם היה משוח מלחמה במלחמת
מדין, וזה דרך דרש, כי מפשטות הכתובים משמע, כאשר בארנו שם בהמעמר שפינתם היה
שר לבא). ואם גם המלחמה הזאת לכהן בכל זאת לא כלל אותה בשאר מלות כהונה הנאמרים
בבר לפי שאין בה מענין עבודה כלל ואינה תלויה בכהן רק בשר הבא אס ירצה לערוך מערכה.
סוס ורכב, לפי שהיו ישראל אך אנשי רגלי כאשר זכרנו במ"א היו יראים מסוס ורכב והעד
ולא יכלו להורישם כי רכב גדול להם כזכר כמה פעמים ביהושע ושופטים, לכן הזכיר אלה,
וכן אמר דוד אלה ברבב ואלה בסוסים.

חירא

אייערע פיינדע אין דען קריג, אייער הערץ פערצאגע ניכט; פירכטעט אייך ניכט, זייד ניכט מוטהל'אז אדער ניעדערגע= שלאגען פאר איהנען; (ד) דען דער עוויגע אייער גאטט איזט עם, דער מיט אייך געהעט, פיר אייך מיט אייערן פיינדען צושטרייטען אונד אייך הילפע צו לייסטען. (ה) היערויף זאל לען דיא אמטלייטע פאלגענדע אנערעדע אן דאז פאלק האל טען: וועלכער מאן איין הויז נייא ערביעט אונד נאך ניכט בעצאגען האט, דער געהע אונד קעהרע נאך הויזע, דאס ער ניכט אים קריעגע אומקאמ=

איביכם אל-ירך לבבכם אל-תיראו ואל-תחפזו ואל-תערצו מפניהם: (ד) כי יהוה אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם-איביכם להושיע אתכם: (ה) ודברו השטרים אל-העם לאמר מיהאיש אשר בנה ביתו חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו פן-ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו: (ו) ומיהאיש אשר נטע

כרם

מע, אונד איין אנדערער עם בעציעהע. (ו) וועלכער מאן איינען וויינבערג געפלאנצט

אונד

תרגום אונקלוס

ר ש י

הולנים לפיכך התחזקו למלחמה: אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו. ד' אזכרו כנגד ד' דברי' שמלכי האומות עושים מגיפין בטריסיהם כדי להקישן זה לזה כדי להשמיע קול שיחפזו אלו כנגדן וינוסו ורומסים בסוסייהם ומלהילין אותם להשמי' קול שעשת פרסות סוסייה' וכוונתן בקולם וחוקיעין בשופרו' ומיני משמיעי קול: אל ירך לבבכם. מלהלח סוסיים: אל תיראו. מהגפת תריסין: ואל תחפזו. מקול הקרנות: ואל תערצו. מקול הזומה: (ד) כי ה' אלהיכם וגומר. הם באים בנלחוננו של בשר ודם ואתם באים בנלחוננו של מקים פלשתיים באו בנלחוננו של גלית מה היה סופו נפל ונסלו עמו: ההולך עמכם. זה מחנה הארון: (ה) ולא חנכו.

ישראל אחון מתקרבין יומא דין לאגחא קרבא על בעלי דבביכון לא יזוע לבכון לא תחללון ולא תחבעתון ולא תחברון מן קדמיהון: (ד) ארי יי אלהכון דמדבר קדמיכון לאגחא לבכון קרב עם בעלי דבביכון למיפרק יתכון: (ה) וימללון סרביא קדם עמא למימר מן גברא די בנא ביהא חתא ולא חנכיה יתא ויתוב לביתיה דלקא יתקטיל בקרבא וגבר אחרן יתנכיגיה: (ו) ומן גברא די נעב ברמא ולא אחליה

יהך

לא דר בו. חנוך לשון התחלה: ואיש אחר יחנכנו. ודבר של עגמת נפש הוא זה:

(ו) ולא

ב א ו ר

לך, והוא הנקרא משוח מלחמה: (ג) אל ירך לבבכם, כלל ואח"כ יפרט: אל תיראו, מקול המונס: ואל החפזו, לנוס, (הראב"ע), ויתכן שעל טכסיסי המלחמה ידבר שיעשו הכל על סדר ראוי בלי חפזון ובהלה: ואל הערצו משניהם, כשיקראו אליך פניס אל פניס: (ד) ההלך עמכם, כמו הוא ההולך עמכם: לכם, בשבילכם: (ה) חנכו, כמו מנוחת המנוח, והטעם תחלת תשמיש בדבר שלא נשתמש מעולם נקרא חינוך: ואיש אחר יחנכנו, ודבר של עגמת

נפש

ש פ ט י ס ב

כָּרֶם וְלֹא חֲלָלוּ יִלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ
פְּנֵי יְמוֹת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר
יִחְלָלְנוּ: (ו) וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרֶשׁ
אִשָּׁה וְלֹא לָקַחָהּ יִלְךְ וַיֵּשֶׁב
לְבֵיתוֹ פְּנֵי יְמוֹת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ
אַחֵר יִקְחָנָה: (ז) וַיִּסְפוּ הַשְּׂטָרִים
לְדַבֵּר אֶל־הָעָם וַאֲמָרוּ מִי־הָאִישׁ
הַיָּרֵא וְיָרַךְ הַלֵּב בְּיִלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ

ולא

ת ר ג ו ס א ש כ נ ו י ק ג

אונד נאך דיא ערשטע ווייניג
לעזע ניכט געהאלטען, דער
געהע אונד קעהרע נאך הויזע,
דאס ער ניכט אים קריגע אומ-
קאממע אונד איין אנדערער
דיא ערשטע וויינלעזע האל-
טע. (ו) וועלכער מאן זיך מיט
איינער פרויא פערלאבעט, דיא
הייראטה אבער ניכט פאלצא-
גען האט, דער געהע אונד
קעהרע נאך הויזע, דאס ער
ניכט אים קריגע אומקאממע,
אונד איין אנדערער זיא היירא-
טהע. (ז) דיא אמטלייטע זאל-

לען פארטארהען אן דאן פאלק צו רעדען, אונד שפרעכען: וועלכער מאן פורכטזאם
אונד פערצאגטעס הערצענס איזט, דער געהע אונד קעהרע נאך הויזע, דאס ער דאן הערץ

זיי

ת ר ג ו ס א ש כ נ ו י ק ג

יִהְיֶה וַיִּתְּנוּ לְבֵיתָהּ דִּלְמָא יִתְקַטֵּל בְּקִרְבָּא
וְגַבְרָא אֲחֵרָן יִחְלָלְנָהּ: (ז) וְמִן גְּבִירָא דִּי
אִירֵשׁ אֶתְתָּא וְלֹא נִסְבָּהּ יִהְיֶה וַיִּתְּנוּ לְבֵיתָהּ
דִּלְמָא יִתְקַטֵּל בְּקִרְבָּא וְגַבְרָא אֲחֵרָן יִסְבִּינָהּ:
(ח) וַיִּוְסְפוּן סָרְבִיא לְמַלְלָא עִם עַמָּא
וַיִּימָרוּן מִן גְּבִירָא דְדָחִיל וְחָבִיר לְבָא יִהְיֶה
וַיִּוְסְטֵר מִשְׁמִיעַ: הִירָא וְרַךְ הַלֵּב. ר' עֲקִיבָא אָמַר כַּמְשֵׁמוּ שְׂאִינֵי יָכוּל לַעֲמוּד בְּקִשְׁרֵי הַמְלַזְמָה וְלִרְאוּת

ויתוב

ר ש י

(ו) ולא חללו. לא פדאו בשנה הרביעית
שהפירות טעוין לאוכלן בירושלים או
לחללן בדמים ולאכול הדמים בירושלים:
(ז) סן ימות במלחמה. ישוב סן ימות
שאס לא ישמע לדברי הכהן כדי הוא
שימות: (ח) ויספו השוטרים. למה נאמר
כאן ויספו מוסיפין זה על דברי הכהן
שהכהן מדבר ומשמיע מן שמי ישראל
עד להושיע חזנם ומי האים וכו' וגו'
כהן מדבר ושוטר משמיע וזה שוטר מדבר
ממכה

ב א ו ר

נפש הוא זה (רש"י), ויש לך לחוס עליו, כי ה' אלהים הוא הנלחם ואיך לריך לחיל רב,
לכן תחמול על בונה ונוטע ומארח: (ו) חללו, מגזרת חלילים, כי מנהגם היו' (בעת הבזיר)
לחול בכרמים, (הראב"ע), והמתרגם האשכנזי פתרו מלשון תחלה, שלא החל לבזור בו.
והר"ק פירש מלשון חולין, שלא פדאו, והענין אחד: (ז) אירש, אירוסין הוא ההסכמה שבין
איש לאשה להיות לזה זכות על גופה של זו ולזו זכות על גופו של זה לתשמיש ולגדל הבנים ולתקן
עניני הנתיב כגודע: ולא לקחה, כגשואין, והיא גמר מעשה ההסכמה המדוברת בשעת אירוסין:
(ח) הירא, להכות אחר: ורך הלבב, לסבול מכת אחר, (הראב"ע). ונהפוך הוא לדעתי הירא

ממכה

ה מ ע ר

(ח) הירא ורך הלבב, כחש הראב"ע הירא להכות אחרים ורך לבב לסבול מכת אחר, ועליו
אמר הזכס המבאר ונהפוך הוא לדעתי הירא ממכה ורך לבב להכות וכו' ע"ש; ואין דבריו
מוכרחים עק מצינו (שופטים ט' ב'), ולא שלף הגער חרבו כי ירא כי עודנו גער, הכי שירא
לפגוע באחר, ורך לבב הוא המצונק מנוער כמו האיש הרך כך והענוג מאוד (לקמן כ"ט כ"ד),
וכן

ולא ימם את לבב אחיו כל לבבו: (ט) והיה ככלת השטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם: (י) שביעי (י) כי תקרב אל עיר להלחם עליה

זינער ברודער ניכט זאָ פֿײַג מאַכע, וויא דאָז זײַניגע אױזט. (ט) ווען דיא אַמטלייטע איהרע רעדען אָן דאָז פֿאַלק בעשלאָ= סען, זאָ זאָללען אײַניגע העער= פֿיהרער אָן דיא שפּײַטצע דעם פֿאַלקעם טרעטען, אונד דיא מוסטערונג פֿאַרנעהמען. (י) ווען דוא פֿאַר אײַנע שטאַרט קאַממסט, זיא צו בעקריעגען,

וקראח

תרגום אונקלוס

רש"י

ויחוב לביתיה ולא יחבר ית לבא דאחיהי בלביה: (ט) ויהי בד ישיצון סרביא למקלא עם עמא וימנון רבני חילא בריש עמא: (י) ארי תקרב לקראת לאתא קרבה עליה ותקרי לה

חבר שלופה רבי יוסי הגלילי אומר הירא מעבירות שבידו ולכך תלתה לו תור' לחזור על בית וכרס ואזה לכסות על החזורים בשביל עבירות שבידם שלא יבינו שהם בעלי עבירה והרואהו חוזר אומר שמה בנה בית או נטע כרם או ארס אזה: (מ) שרי לבאות. שמעמידין זקפין מלפניהם ומלאחריהם וכשילין של ברזל

זקפין בני אדם עומדים בקצה המערכה לזקוף את הנופלים ולחזקם בדברים טובים אל המלחמה ולא תנוסו שתחלת נפילה ניסה: (י) כי תקרב אל עיר. במלחמת הרשות הכתוב מדבר כמו

מלפניהם ומלאחריהם וכשילין של ברזל זקפין בני אדם עומדים בקצה המערכה לזקוף את הנופלים ולחזקם בדברים טובים אל המלחמה ולא תנוסו שתחלת נפילה ניסה: (י) כי תקרב אל עיר. במלחמת הרשות הכתוב מדבר כמו

ב א ו ר

ממכה ורך להכב להכות אחר, כי רכות להכב הוא רחמנות וקושי להכב הוא אכזריות כמו שנאמר ולא יקצה לבבך, והכלל מי שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה: את לבב, כתב הראב"ע את יראה נוסף, רק עצמו כאשר פירשתיו עלם הדבר עכ"ל. כוונתו כי ימם מבנין נפעל, ועל פי דרכנו גם ננסעל יבא הפעול עם מלת את: (ט) ופקדו, מגזרת פקוד, (הראב"ע), והטעם שיעיינו היטב בתקון ובסדר המצנה. ולשון הרמב"ן, כי התורה תלויה בדרך הארץ ותעשה הנסים עם יריאיו בהסתר, ואין החסן לפניו לשנות טבעו של עולם, וזלתי כאשר אין עם דרך בהלכה אחרת או להודיע שמו לכרוי לעתים כאשר היה בקריעת ים סוף: בראש העם, כי הכל נמשך אחר הראש, והעם הנלכב באחור עושה כמעשה העם הנלכב בראש. כן כוונת המתרגם האשכנזי שיהיו שרי לבאות הפוקדים, לא הנפקדים. וסדר הטעמים מסכים עמו, כי מלת לבאות מועמדת בטעם מלך. ואין סתירה מדלא אמר שרי הלבאות, כי מלאנו רבים נמוהו. והמפרשים פי' שיהיו שרי לבאות הנפקדים, שאחר הדבור הזה יעמידו המעמידים שרי לבאות להיות בראש העם: (י) כי תקרב אל עיר להלחם עליה, במלחמת הרשות הכתוב מדבר כמו שמפורש בענין

קן

ה מ ע מ ר

וכן ורחבעם הי' נער ורך לבב ולא התחזק לפניהם (ד"ה ב' י"ג). (ט) והיה ככלות, כתב רבינו אהרן הלוי בספר החינוך על מצוה הזאת ה"ל: ויוסיף עוד (הכהן) משלו דברים אחרים יעוררו בני אדם למלחמה וישיאם לסכן ננסעס לעזור דת האל ולשמרם, ולהניקם מהסכלי' המפסיד' סדרי המדינות, וכן אמרו במסכת סוטה ודברו השטרים, בהן מדבר ושטר משמי' עכ"ל, ולא ידעתי לכוון דבריו היטב, אם מה שאמר שבהן יוסיף מעלמו דברים משכר' דנפשי' קאמר ומה שכתב וכן אמרו במסכת סוטה נמשך אך על שבהן מדבר ושטר משמי', או שישוב לזו שהכהן מוסיף הוא דעת חז"ל (וכן משמע פשטות לשונו), וסבר כי מה שאמרו במשנה א' סרק משוח מלחמה

ש פ ט י ם כ

וְקִרְאתָ אֵלֶיךָ לְשָׁלוֹם: (יא) וְהָיָה
אִם-שָׁלוֹם תַּעֲנֶנּוּ וּפְתַחְתָּהּ לָךְ: וְהָיָה
כֹּל

תרגום אשכנזי קד

וְאֵי מוֹסַט דוּא אִוְהַר צוּ עִרְשֵׁט
דַּעַן פֶּרִיעֵדַעַן אַנְבִּיעַטְהַעֵן;
(יא) אַנְטוּוֹאֶרְטַעַט זִיא דִיר גֵּן
אִוִיךְ פֶּרִיעֵדֶלִיךְ, אִוְנֵר טְהוּט
דִיר אִוִיךְ, וְאֵי זְאָלֶל אַלְלַעַם
פֶּאָלֶק

תרגום אונקלוס

לָהּ מְלִין דְּשָׁלָם: (יא) וְהָיָה אִם שָׁלָם תַּעֲנִיבֶנָּה
כְּמוֹ שֶׁמְסוּרָה בְּעִינֵי כֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל הָעָרִים
הַרְחֹקוֹת וְגוֹמֵר:
וּחְפַחַח
(יא) כֹּל

ר ש י

ב א ו ר

כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל הָעָרִים הַרְחֹקוֹת מִמְּךָ מֵאֵל (לְשׁוֹן רַש"י), וּבְחַבֵּן הַרְבֵּי זֶה מִסְפְּרֵי שָׁנוֹ שֶׁס כְּלִשׁוֹן
הַזֶּה בְּמִלְחַמַת הַרְשׁוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר, וְהַבּוֹנֵה לְרַבּוּתוֹ אִינוֹ בְּכַתּוּב הַזֶּה אֵלֶּךָ לֹאמֹר שֶׁהַפְּרָשָׁה
בְּסוּפֵהּ תַחֲלֵק בֵּין שְׁתֵּי הַמִּלְחָמוֹת, אֲבָל קְרִיאַת הַשְּׁלוֹם אֲשִׁילּוּ בְּמִלְחַמַת מְנוּה הוּא שְׁחִיבִים לְקַרְאֵ
לְשָׁלוֹם אֲשִׁילּוּ לְשַׁעֲרֵה עַמְמִים, שֶׁהָרִי מִשֶּׁה קִרְאֵ לְשָׁלוֹם לְסִיחּוֹן מֶלֶךְ הָאֲמּוּרִי וְלֹא הִי' עוֹבֵר עַל
עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה שְׂכַתּוּב בִּי הַזֶּרֶם תַּחְרִימֶם וְלֹא תַחֲזִיחַ כֹּל נַשְׂמָה. אֲבָל הַהִפְרָשׁ שְׁבִיעִיהֶם כֹּאֲשֶׁר
לֹא תִשְׁלִים וְעֲשֵׂתָה מִלְחָמָה שְׂוֵה הַכְּתוּב בְּהַרְחֹקוֹת לְהַנּוֹת כֹּל זְכוּרָה וְלְהַחֲזִיחַ לְהַס הַנְּשִׁים וְהַטֶּף
הַזְּכָרִים, וּבְעָרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה יִזְוֶה לְהַחְרִים גַּם הַנְּשִׁים וְהַטֶּף, וְכֵן אָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ בְּמִדְרַשׁ
אֵלֶּה הַדְּבָרִים רַבָּה, וְהוּא עוֹד בְּתַנְחומֵא. וּבְגִמְרַת יְרוּשָׁלַי אָמַר ר"ש בְּרַבִּי נַחֲמָנִי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן
קִיַּם הַפְּרָשָׁה הַזֶּה, מִה עֲשֵׂה יְהוֹשֻׁעַ, הִיָּה שׁוֹלַח פְּרוּסֵדִיטְגַמֵּא בְּבֵל מִקּוּם שֶׁהִי' הוֹלֵךְ לְכַבּוֹשׁ וְהִי'
כּוֹתֵבָהּ, מִי שֶׁמִּבְקַשׁ לְהַשְׁלִים, יִבְאֵר וְיִשְׁלִים, וְמִי שֶׁמִּבְקַשׁ לִילְכֵךְ לוֹ, יִלְכֵךְ לוֹ, וְמִי שֶׁמִּבְקַשׁ לַעֲשׂוֹת
מִלְחָמָה, יַעֲשֶׂה מִלְחָמָה. הַגְּרַגְשִׁי פִּנְה, הַגְּבַעְוִים שֶׁהַשְׁלִימוּ עֲשֵׂה לְהַס יְהוֹשֻׁעַ שְׁלוֹם, שְׁלִים
וְאֲחֵר מְלָכִים שֶׁבָּאוּ לְהַלְחֵם הַפִּילִס הַק"ב וְכו'. וְכֵן אָמַר הַכְּתוּב בְּכוֹלֵם, לֹא הִיתָה עִיר אֲשֶׁר
הַשְׁלִימָה אֶת יִשְׂרָאֵל בְּלִתִּי הַזֵּי וְיִוֹשֵׁבֵי גְבוּעוֹן, אֶת הַכֹּל לְקַחֵ בְּמִלְחָמָה, כִּי מֵאֵת ה' הִיתָה לְחֹזֶק
לְבָב לְקַרְאֵת הַמִּלְחָמָה וְגוֹמֵר (יְהוֹשֻׁעַ י"ט ב'), מִכֵּלֶל שֶׁאִם רָצוּ לְהַשְׁלִים הִיוּ מַשְׁלִימִים עִמָּם.
וְנִרְאָה שִׁישׁ הַפְּרָשׁ עוֹד בְּשִׂאלַת הַשְּׁלוֹם, שֶׁבְּעָרִים הַרְחֹקוֹת נִשְׁאֵל לְהַס לְשָׁלוֹם וְשִׂיחּוֹ לְנוֹ לְמַס
וְיַעֲבֹדוּנוּ, אֲבָל בְּעָרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה נִשְׁאֵל לְהַס לְשָׁלוֹם וּמַס וְעַבְדוּת עַל מִנַּת שִׁיקְבָלוֹ עֲלֵיהֶם
שֶׁלֹּא לְעַבּוֹד ע"א, וְלֹא הַזְכִּיר הַכְּתוּב זֶה בְּפִרְשָׁה הַזֹּאת שֶׁכֵּנֵר נֹאֲסֵר לְנוּ בְּעוֹבְדֵי ע"א לֹא יִשְׁבוּ
בְּאַרְבֵּךְ פֶּן יַחֲטִיאוּ אוֹתְךָ לִי כִּי תַעֲבּוֹד אֶת אֱלֹהֵיהֶם. וַיִּתֵּן שֶׁלֹּא נִלְטַרְךָ לְהוֹדִיעַ לְהַס רַק הַשְּׁלוֹם
וְהַמַּסִּים וְהַשְּׁעֵבּוֹד, וְאַחֲרֵי שִׂיחּוֹ מִשׁוּעַבְדִּים לְנוּ, נִגִּיד לְהַס שֶׁאֵינוֹ עוֹשִׂים מַשְׁפָּעִים בְּע"א, בֵּה
וּבְעוֹבְדֵיהֶם בֵּין יָחִיד בֵּין רַבִּים, וְכֵן מִה שֶׁנֹּאֲמַר כֹּאֵן לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כֹּל
תּוֹעֲבוֹתֶם, וְאָמְרוּ בְּסִפְרֵי, הֵא אִם עֲשׂוֹ תַשׁוּבָה אִינֵן נִהְרָגִים כְּשַׁעֲרֵה עַמְמִים. וְהַתְּשׁוּבָה הִיא,
שִׁיקְבָלוֹ עֲלֵיהֶם שְׁבַע מְאוֹת שְׁנַטְטוּ, בְּנֵי נַח, לֹא שִׁתְּגִיירוּ לְהַיּוֹתֵם גִּירֵי לְדַק. וּבְמַסְכַּת סוּעָה
אָמְרוּ, שְׂכַתּוּב הַתּוֹרָה עַל הָאֲבֹנִים בְּשַׁעֲרֵים לְשׁוֹן, וּכְתוּב לְמַטֵּה לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם,
הֵא אִם עֲשׂוֹ תַשׁוּבָה מִקְּבָלִים אוֹתֶם. וְרַש"י פ"י שֶׁס לְהוֹדִיעַ לְאוֹמוֹת הַיּוֹשְׁבִים חוּץ מִגְּבוּלֵם שֶׁל אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא נִלְטְווּ לְהַחְרִימֶם אֲלֵא עַל אוֹתָן שֶׁבְּתוֹךְ הַגְּבוּלִים כִּדִּי שֶׁלֹּא יִלְמְדוּ אוֹתֶם מִצַּעַה קְלִקּוּלֵם,
אֲבָל אוֹתֶם הַיּוֹשְׁבִים חוּלָה לֵה אוֹמְרִים לְהַס אִם אֶתְם חוֹזְרִים בְּתַשׁוּבָה נִקְבַּל אֶתְכֶם, וּשְׂכַתּוּבָה
אִין מִקְּבָלִים אוֹתֶם שְׂמַחַמַת יִרְאָה הַס עוֹשִׂים ע"כ. וְאִינוֹ נִכּוֹן, כִּי בְּעָרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
ה' אֱלֹהֵיךְ נֹתֵן לָךְ נַחֲלָה בֵּהֶם אָמַר לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם שֶׁאִם עֲשׂוֹ תַשׁוּבָה (שִׁיקְבָלוֹ ז' מְאוֹת
בְּנֵי נַח), אִינֵן נִהְרָגִין, וְכֵן אָמַר בֵּהֶם לֹא יִשְׁבוּ בְּאַרְבֵּךְ פֶּן יַחֲטִיאוּ אוֹתְךָ לִי, כִּי תַעֲבּוֹד אֶת
אֱלֹהֵיהֶם, הֵא אִם עֲשׂוֹ אֱלֹהֵיהֶם מוֹתְרִים לִישַׁב שֶׁס. וְזֶה הָעִנּוּן שֶׁעֲשֵׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלָמָה שְׂכַתּוּב בּוּ,
וְזֶה

ה מ ע ר

מִלְחָמָה עַל אוֹיְבֵיכֶם וְלֹא עַל אֲחֵיכֶם וְכו'. כֹּל הַמֹּאמֵר הַזֶּה דְּבָרֵי הַבְּהֵן וְזֶה יִפְלֹא כִּי כֹל הַמַּעֲיִין
שֶׁס יִרְאָה שֶׁהַמַּשְׁנֵה אֶךְ פְּרוּשֵׁי קַא מְפָרְשֵׁי הַפְּסוּקִים, אֲבָל לֹא עֲלָה עַל לְבָב שֶׁהַבְּהֵן יִדְבַר כֵּן וְגַם
הַרְמַז"ס ז"ל אֲשֶׁר בְּעַקְבוֹתָיו הֵלֵךְ הַרְבֵּי הַרַח"ה תַּמִּיד לֹא זָכַר מִזֶּה דְבַר.

כָּל־הָעַם הִנְמַצְא־בָהּ יִהְיוּ לָךְ
 לְמַסּוֹעַבְדוֹתָ: (יב) וְאִם־לֹא־תִשְׁלִים
 עִמָּךְ וְעָשִׂיתָ עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצָרָתָ
 עָלֶיךָ: (יג) וּנְתַנָּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 בְּיָדְךָ וְהִבִּיתָ אֶת־כָּל־זְכוּרָה
 שְׁלִפְי־חֶרֶב: (יד) רַק הַנְּשִׁים וְהַטָּף
 וְהַבְּהֵמָה וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְעִיר
 כָּל־שְׁלָלָהּ תָּבֹז לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת־

פֶּאֶלְק, דַּאָּז דַּאֲרִין גַּעֲוֹנְדַּעֵן
 ווִירד, דִּיר צִינֹבְאָר אֹונד
 אֹונטֶערטֶהאַן ווִין; (יב) ווִיללֹזיא
 זיך אָבער נִיכְט פֶּרִידִלִיך עֶרגֶע־
 בען, וְאָנְדֶערן מִיט דִיר שְׁטֶרִיִּי־
 טען, וְאָ בעלֶאגֶערע זיא. (יג) ווען
 זיא דער עוויגע דִיין גַאָטט דִיר
 אין דִייע האַנד נִיכְט, זאָ בִרִינֶ־
 גע אַללעס מעננֶליכֶע אין דער־
 זעלבען מִיט דעם שווערדטע
 אום; (יד) ווִויבר אָבער, קִינְדֶער,
 פֶּיה אֹונד וואָס זאָנְסט אין דער
 שְׁטאַדט אָן בִּיטע אָנצוטרעפֶּען
 אִיזט, קאַנְסט דואַ פֿלינְדֶערן,

שלל

תרגום אונקלוס

ר ש"י

וְתִקַּח לָךְ וְיִהְיֶה כָּל עַמָּא דְיִשְׁתַּכַּח בָּהּ יְהוֹן
 לָךְ לְמַסְקֵי־מַסִּין וְיִפְלַחֲוּנָךְ: (יב) וְאִם לֹא
 תִשְׁלִים עִמָּךְ וְתַעֲבִיד עִמָּךְ קָרֵב וְתִצְוֹר
 עָלֶיךָ: (יג) וְיִמְסְרִינָה יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְתִמְחִי
 ית כָּל דְּכוּרָה לְפִתְגָם דְּחֶרֶב: (יד) לְחֹוד
 נְשִׂאָ וְשָׂבְלָא וּבְעִירָא וְכֹל דִּי יִהְיֶה בְקִרְתָּא
 כָּל עֲדָאָה תִיבֹוז לָךְ וְתִיכֹול ית עֲדָאָה דְסַנְאָךְ

(יא) כל העם הנמלא בה - אבילו אתה
 מולא בה משנע' אומו' שנלעוית להחרומם
 אתה רשאי לקיימם: למס ועבדך - עד
 שיקבלו עליה' מסים ועבדך: (יב) ואם לא
 תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה - הכתוב
 מנשךשם לא תשלם עמד סופה להלח' כך
 אם תניח' ותלך: וצרת עליה. אף להרעיב'
 ולהלמיה ולהמיתה מיתת תחלואים:
 (יג) ונתנה ה' אלהיך בידך. אם עשית
 כל האמור בענין סוף שה' נתנה בידך:
 (יד) והטף - אף טף של זכרים ומה אני
 מקיים

ב א ו ר

וזה דבר המס אשר העלה המלך שלמה לבנות את בית ה' ואת ביתו ואת המזבח ואת חומת
 ירושלים וגו' וכל העם היותר מן האמרי החתי והפרזי והיבוסי בנייהם אשר נותרו אחריה'
 בארץ לא יכלו בני ישראל להחריםם ויעלם שלמה למס עובד עד היום הזה ומנני ישראל לא נתן
 שלמה עבד (מלכים א' י"ט ט"ז), והענין הזה כחורה עשו, כי קבלו עליהם שבע מצות בני נח,
 ודבר ברור הוא כי כיון שנתים שלמה עושי מלאכתו גברה ידו עליהם ויכול ה' להחריםם (ומה
 שנאמ' ולא יכלו בני ישראל להחריםם לא על יכולת הגוף נאמר אלא על יכולת הנפש לפי שישו
 חשונה), אלא שהי' מותר לקיימם כמו שכתבנו (ק"מ כ"ג). ומלבד שראיותיו נכונות ונודקות
 הנה דעתו מסכמת יותר אל חסן השם כי לא צמות המת יחסן כי אם בשבט הרשע מדרכו וקיה,
 והארכנו בזה יותר מפני המתרעמים על ה' ועל מצותיו בענין המנהג שנהגו ישראל עם שבעה
 עממים שנדמה להם אכזריות בחוק הנורא: וקראת, קרא אליה מצוה, ויתכן שהוא רשות,
 (הראש"ע), והמתרגם האשכנזי תרגמו מצוה, כדעת הרמב"ם והרמב"ן ז"ל: (יא) למס ועבדך,
 ענין המסים שיעלה ליהם מלך ישראל או הסנהדרין מס לבנות בית למלך וערי המסכנות אשר
 לו, וכן לבנין בית השם (וענין העבדות), והשעבוד שיוכל כל איש מישראל ליקח מהם לחטוב
 עליו ולאשוב מימיו ונתן לו שבר ראוי, וזה טעם למס עובד הכתוב בשלמה שקבלו עליהם
 מסים ועבדות כדן החורה, לא בענין שבתוב ויהי כי חזק ישראל וישם את הנבעני למס והורג
 לא הורישו כי שם איננו מזכיר עבדות, אבל כמלך שנתן שוחד למלך תקיף ממנו שלא ילחם
 בו. (מדכחי הרמב"ן): (יד) והטף, אף טף של זכרים, ומה אני מקיים והכית את כל זכורה?
 צדוקים

תרגום אשכנזי קה

אונד דיא בייטע דער פיינדע,
 דיא דיר דער עוויגע דיין גאטט
 אין דיא הענדע געליעפערט,
 פערצעהרען. (טו) זא זאלסט
 דוא פערפאהרען מיט דען
 שטערטען דער פעלקער, וועל-
 כע זעהר ווייט פאן דיר ענט-
 פערנט זינד, אונד ניכט צו
 דען שטערטען דיעוער פעל-
 קער היר געהערען; (טז) היי-
 געגען אין דען שטערטען דיע-
 זער פעלקער, וועלכע דער
 עוויגע דיין גאטט דיר צום
 ערבנוטע אוינגיבט, זאלסט
 דוא קיינע זעלע אס לעבען
 לאססען; (יז) זאנדערן אללע
 פערבאנגען, דען חחי, אמרי,
 כנעני, פריזי, הוי אונד יבוס,
 וויא דער עוויגע דיין גאטט
 דיר געכאטהען האט; (יח) דא-
 מיט זיא אייך ניכט לעהרען
 זאלכע גרויל אויסאיבען, וויא

שָׁלַל אֵיבִיךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ לָךְ: (טו) בְּן תַעֲשֶׂה לְכָל-
 הָעָרִים הָרְחֹקֹת מִמֶּךָ מֵאֵד אֲשֶׁר
 לֹא-מֵעֲרֵי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הֵנֵּה:
 (טז) רַק מֵעֲרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נָחֳלָה לֹא
 תַחֲיֶיהָ כָּל-נִשְׁמָה: (יז) כִּי-תַחַרְם
 תַּחֲרִימֶם הַחַיִּי וְהַיְבֹוֹסִי הַכְּנַעֲנִי
 וְהַפְּרִזִּי הַחִוִּי וְהַיְבֹוֹסִי כַּאֲשֶׁר
 צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: (יח) לְמַעַן
 אֲשֶׁר לֹא-יִרְמְדוּ אֶתְכֶם
 לַעֲשׂוֹת כְּכָל תּוֹעֲבֹתֵם אֲשֶׁר
 עָשׂוּ לֵאלֹהֵיהֶם וַחֲטָאתֵם לַיהוָה

אלהיכם

וויא איהרען געטטערן צו עהרען אויסגעאיכט האבען, וואדורך איהר אייך געגען דען עוויגען

ר ש י

מקיים והכית את כל זכורה בגדולים:
 (יז) כאשר לך-לכבוד את הגרגשי: (יח) למען
 אשר לא ילמדו. הא אס עשו תשובה
 ומתגיירין

תרגום אונקלוס

די יחב יי אלהך לך: (טו) בן תעביד לכל
 קירויא דרחיקין מגד לחדא די לא מקרוי
 עממיא האלין אינון: (טז) לחוד מקרוי

עממיא האלין די יי אלהך יחב לך אחסנא לא תהנים כל גשמחא: (יז) ארי גמרא
 תגמרינון חתאי ואמוראי בגענאי ופרזאי הנאי ויבוסאי במא די פקדה יי אלהך:
 (יח) גדיל די לא גלפון יתכון למעבד בכל תועבתהון די עבדו למעוהון ותחובון
 קדם

ב א ו ר

גדולים. (רש"י): (טו) הערים הרחקת, שאינם משבעה עממים, ולא מזרעו של עמלק:
 (טז) לא חחיה כל גשמה, בתנאי ואס לא תשלים עמך, כ"כ הרמב"ם ז"ל, שכאשר ישלימו
 ויקבלו עליהם מס ועבדות ושבע מכות בני נח, אין הורגין כל גשמה אף במלחמת חובה, שהיא
 עם שבע אומות ועמלק, ולדעת הראב"ד לא יטרכו במלחמת הרשות לקבל עליהם מכות ב"ב,
 כי אס להיות למס. ואלס כאלא ישלימו לא נחיה כל גשמה במלחמת מכה, (פרק ו' מהלכות
 מלכים): (יז) והיבוסים, ולא הזכיר הגרגשי כי הוא המעט והקטן שבהם. (הראב"ע): (יח) וחטאתם,
 כי

איערן גאטט פֿערוינדיגען וויר= דעט. (יט) ווען דוא פֿאר איינער שטאדט לאנגע צייט ליגען מוסט, אום זיא צו בעשטריי= טען אונד צו עראָבערן, זאָ זאלסט דוא דיא ביימע ניכט פֿערדערבען, אינד מיט דער אַקסט דאָראַן פֿאהרען, דען דוא קאָננסט יא פֿריכטע דאָ פֿאָן געניסען, אונד מוסט זיא אַלזאָ ניכט אויסראָטטען; איזט דען דאָ האַלץ אויף דעם פֿעל= דע וויא איין מענש, דען מאַן דורך באַללווערקע איינשרענ= קען מוס? (דיא ביימע וינד יא איערע פֿיינדע ניכט, דענען

אלהיכם: ס (יט) כי תצור אל-עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא-תשחית את-עצה לנדה עליו גרון כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עין השדה לבא מפניו במצור: (כ) רק עין אשר-תודע כי לא-עין מאכל הוא אתו תשחית וכרת ובנית מצור

על

איהר צו שאַדען ווען מוסט!) (ג) יעדאָך זאָלך איינען בוים, פֿאָן וועלכעם דוא פֿערויכערט ביזט דאָס ער ניכטס עסכאַרעס טרעגט, דען קאָננסט דוא פֿערדערבען אונד אומהווען, אום איין באַלל=

ר ש י

תרגום אונקלוס

ומתגיידין אתה רשאי לקבלם: (יט) ימים- שנים: רבים- שלשה- מבאן אמרו אין לרין על עיירות של נכרי' פחות משלש' ימים קודם לשבת ולמד שפוח בשלום שנים או שלשה ימים וכן הוא אומר וישב דוד בבלקג ימים שנים (שמואל ב' א'). ובמלחמת הרשות הכתוב מדבר: כי האדם עץ השדה- הרי כי משמש בלשון דלמא שמה האדם עץ השדה להכנס בתוך המכור מפניך להתייטר ביסורי רעב ולמא כאנשי העיר למה תשחיתנו:

קדם יי אלהכון: (יט) ארי תצור לקרתי יומין סגיאין לאנחא עליה למכבשה לא תחביל ית אילנה לארמא עלוהי ברנלא ארי מגיה תיכול ויתיה לא תקיץ ארי לא כאנשא אילן תקלא למיעל מן קדמך בצירא: (כ) לחוד אילן די תידע ארי לא אילן דמיכל הוא יתיה תחביל ותקיץ ותכני

כרכומין

(כ) עד

ב א ו ר

כי אז תחטאו לה' אלהיכם: (יט) כי האדם עץ השדה, הרי כי משמש בלשון דלמא, שמה האדם עץ השדה להכנס בתוך המכור מפניך להתייטר ביסורי רעב ולמא כאנשי העיר למה תשחיתנו- (כ"ט) וכן תרגם המתרגם האשכנזי- ואולם היה ראוי להיות כי עץ השדה אדם לפי שהתימה היא על העץ לא על האדם, לכן כתב הראב"ע שהעצם כי חיי האדם הוא עץ השדה, וכמוהו כי נפש הוא חובל, כי חיי נפש הוא חובל, ואותו לא תכרת דבק עם לבא מפניך במכור, הנה לא תשחית עץ פרי שהוא חיים לכן אדם רק מותר שתאכל ממנו ואסור לך להשחיתו כדי שתבא העיר

ה מ ע ר

(יט) כי תצור, אחרי שבאר דינים השייכים בשדה המערכה, זכר עתה איך נהג אדם כלור על עיר.

ש פ ט י ם כ כ א

עַל-הָעִיר אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה עִמָּךְ
מִלְחָמָה עַד רִדְתָּהּ: פ

כא (א) כִּי-יִמָּצֵא חֵלֶל בְּאֶדְמַתְךָ
אֲשֶׁר יִהְיֶה אֵלֶיךָ נֹתֵן לְךָ
לְרִשְׁתָּהּ נֶפֶל בְּשָׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי
הַכְּהוֹ: (ב) וַיֵּצְאוּ זְקֵנֶיךָ וְשִׁפְטֶיךָ
וּמִדְרוֹ אֶל-הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת
הַחֵלֶל: (ג) וְהָיָה הָעִיר הַקְּרִבָּה

אל

תרגום אשכנזי קו

באללווערק אום דיא שטאדט
צו בויען, דיא מיט דיר קריעג
פֿיהרט, ביז זיא דאניעדער
ליגט.

כא (א) ווען מאן אין דעם
לאנדע, דאז דער
עוויגע דיין גאטט דיר צום בע-
זיטצע איינגעבען ווילל, איי-
גען ערשלאגענען פֿינדעט, דער
אויףדעם פֿעלדע ליעגט, אָהנע
דאס מאן ווייס, ווער איהן
ערשלאגען האט; (ב) זאָ זאָל-
לען דייע עלטעסטען אונד
ריכטער הינויס געהען, אונד
ביזאן דיא שטערטע מעסטען,

דיא אום דען ערשלאגענען הערום ליגען; (ג) וועלכע שטאדט נון דיא נעכסטע אָן

דעם

תרגום אונקלוס

קרובין על קרוב די היא עברא עמך

קרוב עד דתכבשה:

כא (א) ארי ישחבח קטילא בארעא די יי

אלקה יחייב לך למירתה רמי

בחקלא לא ידע מן קטליה: (ב) ויפקון

סקה ודינה וימשחון לקרובא די בסחרנות קטילא: (ג) ותהי קרובא דקרובא לקטילא

ויסבון

ר ש י

(כ) עד רדתה. ל' רדוי שתהא כפופה לך:

כא (ב) וילאו זקניך. מיוחדים שבזקניך
סנהדרי גדולה: ומדרו. ממקו'
שהחלל שוכב: אל הערים אשר סביבות
החלל. לכלל כל וכד לודע אי זו קרובה:
אל

ב א ו ר

העיר מפניך במזור, ע"כ. ויהי' לפי זה מאמר כי האדם עץ השדה מוסגר, ואותו לא תכרת
(כי האדם עץ השדה) לבא מפניך במזור. ואף שפני דרכי הנגינה יהיה המאמר המוסגר
מוכלל בסופו יותר מבתחלתו, ופה מלת תכרות באהנת, ומלת השדה בזקף, לא נחוש לזה,
וראוי אם כן לתרגם הכתוב כזה: מוסט זיא חֹזֵף ניכט חֶבְהוּיען, (דען דיא בייזע דעם פֿעוֹדעט
ערהזנטען דאז זעבען דער הענטען), אונד דיא שטאדט דורך באַללווערקע איינלוטרענקען:
(כ) ער רדחה, עד רדת חומותיה כדכתיב עד רדת חומותיך הגבוהות והבכורות (רשב"ם),
וכן הוא בתרגום אשכנזי. ורש"י פי' מלאן רדוי שתהא כפופה לך, ויהי' כמו רדתך אותה, וכן
מ"א, אבל לא מלאנו ההוראה הזאת כי אם בשורש רדה, ועל הרוב תבא עם בי"ת השמוש,
כמו ורדו בדגת הים (בראשית א' כ"ט), לא תרדה בו (ויקרא כ"ה מ"ג):

כא (א) נפל, שוכב, כמו על פני כל אחיו נפל: הכהו, הבאת מיתה, עיין למעלה (י"ט ד'):
(ב) זקניך, זקני הערים הקרובות והאוספים. (הראב"ע): ומדרו, ממקום שהחלל שוכב
(סוטה מ"ח): (ג) הקרבה אל החלל, אל מקום החלל, וקרוב הדבר שאיש מאנשיה הרגו:

ה מ ע ר

כא (א) כי ימצא, גם מצות עגלה ערופה מוטלת על הלצור ותלוי' בארץ והזכיר אותה
באחרונה לפי שלא ימצא כ"א לעתים הרחוקים. (ג) והיה העיר הקרבה, הגה הטעם הנכון

בענין